

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 21. Maiu v. 1876.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Recerintiele unui planu de invetiamentu.

In numerulu 18 alu foiei nóstre amu inceputu a reproduce dupa „Telegrafulu romanu“ unu „proiectu de regulamentu pentru scóelele poporale si normale gr. or. din Archidieceasa“. Amu facutu acést'a mai cu séma din motivu, pentru ca la capu 15 regulamentulu cuprinde unu „planu de invetiamentu pentru scóelele poporale“, de care aveamu cea mai mare necesitate.

Ajungundu in numerulu trecutu la publicarea acestui planu de invetiamentu, credemu a nu gresi, déca cu ocasiunea acést'a vomu vorbí, desí fórté pe scurtu, despre recerintiele unui planu de invetiamentu in genere, reflectandu inse mai multu la unu planu de invetiamentu pentru scóelele poporale, care ne intereséza in prim'a linia.

Unu planu de invetiamentu trebuie se cuprinda urmatóriele elemente:

Antaiu se definéscu scopulu scólei in genere, cá se se scie din capulu locului, ce se póte asteptá si pretinde dela ea.

Incátu pentru scopulu si tempulu invetiamentului, tóte scóelele poporale suntu intre sène egale, diferu inse cu privire la numerulu invetiatoriloru, dela cari depinde si numerulu claseloru; dreptu aceea planulu de invetiamentu va trebui:

Adóu'a se clasifice scóelele dupa numerulu invetiatoriloru si se delinieze formarea de clase, despartieminte si sectiuni pentru fiacare categoría de scóle.

A trei'a se statoréscu obiectele de invetiamentu cu strinsa privire la problem'a scóeloru.

In privinti'a acést'a nu exista o diferintia esentiala intre scóelele poporale seau primarie si intre institutelle mai inalte — scól'a primaria se póte numí cu totu dreptulu universitatea poporala — diferinti'a se reduce mai cu séma la intrebarea: ce si cumu se se invetie din fiacare obiectu de invetiamentu. Se cere deci, cá planulu de invetiamentu:

A patr'a se prescrie: in genere, ce se se propuna in scól'a poporala din fiacare obiectu de invetiamentu,

cu alte cuvinte: care este problem'a scólei respective cu privire la fiacare obiectu de invetiamentu; in specia: in care clase se se propuna fiacare obiectu, apoi: câtu se se propuna din fiacare obiectu in fiacare clase seau anu si semestru, ceea ce va se dica a specificá — dupa principia pedagogice si didactice — pensulu anualu si semestralu din fiacare obiectu pentru fiacare periodu. Unele planuri mergu in privinti'a acést'a si mai departe, specificandu pensurile inca si dupa luni si septemani, dupa cumu adeca invetiatorii seau esecutorii planului de invetiamentu suntu mai multu seau mai puçinu cvalificati.

A cincea se statoréscu principiale metodice, dupa cari se se propuna si tracteze fiacare obiectu de invetiamentu.

De órace inse planulu de invetiamentu nici cu privire la materi'a de propusu, si nici cu privire la metodulu propunerei nu póte fi destulu de specialu, pentru aceea e de lipsa, cá:

A sies'a in planulu de invetiamentu se se recomande seau prescrie manualele si recvisitele didactice pentru usulu invetiatoriloru si alu invetiaceiloru.

A sieptea se se spuna, in câte óre pe septemana este a se propune fiacare obiectu de invetiamentu. Tabel'a relativa la dílele, órele si obiectele de invetiamentu pentru o septemana se numesce planu de prelectiuni seau si planulu lectiuniloru, planulu seau impartírea óreloru, carele inse se nu se confunde cu planulu de invetiamentu. Déca intr'o clase propunu mai multi invetiatori, atunci in rubric'a obiectului respectivu se serie si numele invetiatoriului, care-lu propune.

Dupa cele de sus definitiunea planului de invetiamentu se póte formulá asia: „Planulu de invetiamentu este unu operatu, carele statoresce scopulu si clasele scóeloru respective, obiectele de invetiamentu, problem'a scóeloru cu privire la fiacare obiectu de invetiamentu, pensurile anuale, semestrale etc., principiale metodice, midilócele si órele de invetiamentu“. Seau mai scurtu: „Planulu de invetia-

mentu este espresiunea principialoru didactice cu aplicare la o scóla anumita seau la o categoria de scóle“.

Despre necesitatea unui planu de invetiamentu pentru fiacare scóla nu esista intre pedagogi nici o diferintia de pareri; despre acést'a se póte indoi numai acel'a, caruia i lipsesce preceperea pentru oper'a invetiamentului seau carele confunda ceea ce póte prestá unu invetiatoriu eminentu si fora planu de invetiamentu, cu problem'a scóleloru preste totu. Câte unu scolariu bunu va esi si din scóle lasate in voi'a si arbitriulu invetiatoriloru; maioritaea scolariloru inse va patimí fórte. Invetiamentulu s'a comparatu mai de multe ori cu unu edificiu; ele sémena la olalta si in privinti'a planului. Precumu adeca unu edificiu mai mare nu se póte cladí bine si siguru fora de unu planu technicu, asia si invetiamentulu va prosperá dupa recerintia numai predandu-se pe basea unui planu lucratu cu deplina precepere de lucru. Invetiamentulu este unu complexu de mai multe lucruri singuraticice, la cari concurgu o multime de factori. Planulu de invetiamentu este chiamatu a aduce in actiunea tuturoru unitate si armonia; pentru aceea elu si trebue consultatu pasu de pasu. Aici nu incapere orbecare si lucru „pe apucate“.

„Den Zufall lässt nur der Gedankenlose walten;

Wer mit Bedacht zum Ziele strebt, verfährt nach festem Plan“,

dice Goethe, seau romanescce: „Numai celu fora socotéla lasa jocu întemplerii órbe; cine tinde cu propusu catra unu scopu, procede dupa unu planu firmu“!

De altmintrea scimiu din esperintia, ca si invetiatorii nostri au semtítu lips'a unui planu de invetiamentu. De câte ori nu ni-a dísu unulu si altulu: „Tractarea metodicá a unui pensu órecare nu-mi face multa spargere de capu; greutatea cea mare incepe, candu vorb'a este a statorí: ce si candu se propunu“?

Pre câtu de necesariu inse este unu planu de invetiamentu, pre atatu de greu este a-lu compune. Germani'a d. e. cu unu trecutu atátu de frumosu in ceea ce privesce institutele ei de cultura, se plangea pana mai anu-tiertiu, ca-i lipsesce inca unu planu de invetiamentu pentru scólele elementarie, despre carele se se póta dice, ca corespunde in tóta privinti'a. Se ceru adeca la compunerea unui planu de invetiamentu cunoscintie profunde universale si pedagogice, esperintie vaste si rutina scolastica. Tocma pentru aceea lucrulu acest'a nici nu se lasa in voi'a si placulu invetiatoriloru senguratici, ci se rezerváza pentru autoritatile scolarie superioare, cari suntu in stare a cunósce mai bine scopurile culturai, aspiratiunile si trebuintiele poporului, progresulu in scientiele universale si pedagogice si esperintiele invetiatoriloru dela tóte scólele de o categoria. Considerandu inse, ca fiacare scóla 'si are referintiele sale locale, de cari planulu de invetiamentu trebue se tiena contu, pentru aceea autoritatile supreme elaboréza numai planuri normale, cari adeca au in vedere re-

ferintiele comune tuturoru scóleloru respective; este apoi tréb'a organeloru subalterne a acomodá dispusetiunile generale dupa lipsele si trebuintiele particularie seau — nefiendu in stare a face acést'a — a se tiené de planulu normalu. Aici, la elaborarea planuriloru pentru scóla propria, invetiatorii mergu pana la specialisarea lectiuniloru pentru fiacare óra; in modulu acest'a ei scíu din capulu locului, adeca inainte de a se incepe anulu scolasticu, de câte óre potu dispune in clasa cutare d. e. la geografia, pentru a propune patri'a, Europ'a, Asi'a etc. S'ar poté inse prea usioru intemplá, cá invetiatorii, elaborandu planurile speciale, se scape ici cóle din vedere met'a deliniata in planulu normalu pentru o clase au pentru o disciplina órecare si se favoriseze unu obiectu de predilectiune pe contulu altuia; pentru aceea fia care planu specialu, inainte de a se pune in pracsá, are lipsa de aprobarea mai inalta.

Ce se fia inse, candu la o scóla órecare clasa seau clasele superioare (cáci cu clasa elementaria nu se póte intemplá asia ce-va) momentanu nu s'aru aflá la inaltímea prevediuta in planulu prescisu? Atunci invetiatorii se voru nevoi, incordandu-se din tóte poterile, sporindu órele de propunere si contragându seau simplificandu pensurile intermediarie a se radicá câtu se póte de iute la nivelulu trasu in planulu prescisu; nici intru unu casu inse la cune in propunere se nu se-faca. Dar nici sub nivelulu planului de invetiamentu nici o scóla se nu remana, pentru ca remanendu, nu este scóla completa de categori'a cutare. Déca vin'a la acést'a o pórtá invetiatorii prin arbitriulu seau necapacitatea loru, atunci binele publicu cere, cá invetiatorii necorespondietori se fia inlocuiti prin altii mai buni, cáci nu scól'a este pentru ei, ci ei suntu pentru scóla; déca inse caus'a jace in alte impregiurari, precumu in lips'a de midilóce didactice, in frecventare neregulata etc., in casulu acest'a scól'a e de compatimitu, ér despuitorii scólei — de condemnatu.

Asia se urméza in tieri, unde referintiele scolarie suntu mai regulate si mai consolidate, si — multiamita ceriului! — totu asia potemu face astadi si noi. Avemu deja unu numeru respectabilu de invetiatori bine-cvalificati si petrungi de santieni'a chiamarei loru; se lucra cu totu deadinsulu spre a le asigurá o pusetiune materiala si sociala mai demna; si chiar dílele aceste, cá prin contielegere reciproca, ambe consistórale nóstre archidiecesane publicara planuri normale de invetiamentu, cari punu o base sigura pentru imbunatatíri ulterioare.

Recunoscintia loru si celoru ce le-au compusu!

In urm'a acestoru planuri invetiamentulu nostru elementariu seau primariu ese din coasulu, din formele nebulóse de pana aici si ié forme mai concrete. Acumu e rondulu la invetiatorii nostri a traduce planurile in fapte, a le realisá. Atunci apoi istori'a pedagogiei la noi va datá dela publicarea acestoru planuri periodulu unui nou aventu in instructiunea nóstra primaria.

Asia se fia!

Dile istorice memorabile.

Precumu fiacare poporu cu putere de viétia si cu o patria propria, asia si poporul romanu are in istori'a sa dile memorabile, dile de fapte mari si gloriose, cari merita a fi pastrate in memori'a urmasiloru, pentru cá acesti'a se cunósca si se deprindia virtutle strabune. Un'a dintre multele dile memorabile inscrise in istori'a Romaniloru e si dtu'a dela 16 Iuniu 1476, candu se intempla intre Moldoveni si Turci batali'a dela Resboieni, monumentu eternu de curagiu si eroismu romanu. Bine face deci „Curierulu“ de Iasi, cáci propune „a se celebrá in aceea dti o ceremoniá religiósá in tóta tiér'a intru memori'a marelui Domnu si a tuturoru filoru Moldoveni, cari luptandu acolo pentru sustinerea natiunalitatiei si religiunei romane, cu ósale loru au albitu loculu, ce acumu pórtá numele de Valea-alba“. Se ne aducemu aminte de faptele maretie ale strabuniloru nostri, se ne aducemu aminte de ele la tóta ocasiunea si cu deosebire in tempulu presentu, se ne insufletim de virtutle loru si se invetiamu dela ei a luptá si a mori pentru patria. Se ne uitamu in privinti'a acést'a la alte popóra, se privim d. e. la Germani si in specia la Prussiani, cari cu serbarea dileloru memorabile din istori'a loru facu unu cultu formalu, ce-lu estindu chiar si asupra barbatiloru loru mai alesi, asupra eroiloru loru de spada, scientia si arta. Mai multu: doi pedagogi din Prussi'a (Stiehl si Bock) mersera in privinti'a acést'a si mai de parte si cerura, cá invetiamentulu din istori'a patriei se se grupeze cu totulu pre langa dilele istorice mai memorabile. Si acést'a parte didactica a cestiunei mai cu séma ne indemná si pre noi a luá in numerulu 19 alu foiei nóstre notitia despre propunerea „Curierului“ dela Iasi, vrendu adeca dupa datin'a nóstra a ne folosí de o ocasiune bine-venita, de unu casu concretu, spre a vorbí despre acésta fase in metodulu invetiamentulu istoricu, cá asia se potemu invetiá sí aici din esperintiele altora.

Ideea fundamentala pentru propunerea istoriei in modulu amintitu este acést'a: „Biseric'a 'si are anulu seu bisericescu cu serbatorile sale bisericesci, si fiacare serbatóre 'si are istori'a sa propria. In modu analogu se serbeze si scól'a in anulu seu scolasticu serbatori natiunale, tractandu cu ocasiunea acestora istorióre natiunale, cari in totalitatea loru se compuna unu „evangelu natiunalu“.

Stiehl díce: „O parte mare a materiei din istori'a patriei trebuie se o grupamu dupa unu calindariu natiunalu. Acestu calindariu, ce e dreptu, inca nu esista in conscienti'a poporului; noi inse avemu in vedere poporul viitoriu. Fapte si eveneminte epocale, ce taia afundu in istori'a patriei, trebuie se se propuna si se se introduca in conscienti'a copiiloru chiar in dtu'a si in tempulu, in care s'au intemplat. Urmandu asia, invetiamentulu se intretiese in viéti'a copiiloru si devine elementariu, va se díca se léga de o intuitiune ocasiunala, concreta. Prin acést'a nu pre-

tindemu, cá pentru fiacare dti au septemana din anu se se statorésca câte o istorióra, si pentru fiacare istorióra o dti anumita; inse cá se vorbim de lucruri mai cunoscute, — au dilele dela 18 Ianuariu (1701: incoronarea primului rege prussianu), 31 Maiu (1740: suírea pe tronu a lui Fridericu celu mare), 18 Iuniu (1815: batali'a dela Belle-Alliance), 18 Optobre (1813: batali'a dela Lipsce'a), 31 Optobre (1517: inceperea reformatiunei), 16 Novembre (1483: nascerea lui Luteru) etc. nu suntu ele momente, pre langa cari se grupéza eveneminte mari din istori'a patriei? Si câte alte dile si tempuri din istori'a Germaniei nu suntu demne a fi introduse in memori'a poporului cá totu atâte pietri monumentale! Si prin ce s'ar poté face acést'a mai instructivu, mai demnu si mai durabilu, decâtu transpunendu-ne la dile de acestea cu totulu in tempurile trecute“!

Asia Stiehl!

La inceputu ideea acést'a, frapandu, aflá multi partinitori. Esperinti'a inse si o cercetare mai de aprópe a lucrului au aratatu, ca ea nu se póte justificá nice de cátu. Toti pedagogii de astadi adeca suntu de acordu, ca invetiamentulu istoricu, chiar si celu ce se compune din biografie sengaratice, trebuie se se tiena strictu de firulu cronologiei, déca este, cá scolarii se aiba o idee despre cursulu naturalu alu eveneminteloru; grupandu inse materi'a istorica dupa dile memorabile, observarea cronologiei este absolutu imposibila, — invetiamentulu devine unu adeverat „quodlibetu istoricu“. Afara de acést'a in unele luni materi'a istorica s'ar gramadí preste mesura, in altele érasí ar fi fórté redusa. Si apoi ce se fia cu evenemintele, cari cadu in lunile de vacatiune?

Éca motivele, din cari pedagogi'a de astadi numesce ideea lui Stiehl o „eróre pedagogica“! Ea s'ar poté aplicá faciá de ómeni mari, cari deja scíu istori'a, nu inse faciá de copii, cari au se o invetie.

Cu tóte acestea ea se nu se lapede cu totulu, ci se se aplice, numai in altu modu. Nu materi'a istorica se se grupeze dupa dilele memorabile, ci dilele memorabile se se intretiéza in invetiamentulu istoricu. In dtu'a cutare adeca invetiatoriulu se nu lipsésca a espune scolariloru sei in modu serbatorescu si dóra mai pe largu, decâtu s'ar poté face acést'a la instructiunea propria, evenementulu istoricu, ce avú locu in dtu'a aceea. Cantari acomodate, portrete relative etc. voru contribuí si mai multu la inaltiarea dilei.

In modulu acest'a invetiamentulu istoricu nu patimesce nimicu, ér dilele memorabile inca 'si afla apre-tiarea, ce o merita in totu casulu. —

In numerulu viitoriu vomu aduce biografi'a lui Stefanu celu mare.

Tractarea numerului 10.

(Urmare.)

4. Subtractiunea.

a) Restulu.

Numerati dupa mine!

|||||

Câte liniutie am făcutu? Acumu stergu un'a; câte liniutie au mai remasu? — Éca tienu in sus tôte degetele dela ambe manile; câte suntu de tôte? Acumu in-doiescu unulu; câte mai stau in sus?

Unulu din diece remanu nóua.

Unu copilu mancandu din 10 mere unulu, are 10 mere fora unulu; câtu face acést'a?

Diece fora unulu suntu nóua.

Unu copilu a avutu 10 cruceri si de unulu si-a cumperatu unu stilu; câti i-au mai remasu? Espríma (seau dí) acést'a cu cuvântulu din! Acumu cu cuvântulu fôra!

Din 10 pomi altuiti unulu s'a uscatu; câti s'au prinsu?

Éca punu cuburile aceste pe marginea mesei; câte suntu de tôte? (10). Acumu iéu din ele dóua; câte au mai remasu? — Radicati 10 degete in sus! Acumu indoiti dóua; câte mai stau in sus?

Doi din diece remanu optu.

Diece fora doi suntu optu.

Din 10 nuci dóue au fostu rele; câte au fostu bune? — Unu omu a avutu 10 boi, din cari a vëndutu o paruchia; câti boi i-au mai remasu? Cumu ai calculatu?

Voiu se dau tôte bilele de pe drotulu acést'a in partea acést'a; numerati! Câte suntu de tôte? Acum iéu din ele trei; câte au mai remasu?

Numerati din 10 bătisióre 3 intr'o parte! Câte au mai remasu?

Trei din diece remanu siepte.

Diece fora trei suntu siepte.

O copila a dusu de vendutu 10 óua, inse nebagandu de séma a spartu trei; câte i-au remasu intregi?

Ce remane, se numesce remasítia seau restu.

Din 10 fusa s'au restiatu 3; câtu face restulu seau remasítia?

Pe tabla suntu érași 10 liniutie, din cari éca stergu 4; câte mai suntu? Luati din 10 bătisióre 4; câte au mai remasu?

Patru din diece remanu siese.

Diece fora patru suntu siese.

Din 10 metri de panza s'au croitu de camesi 4; câtu face restulu? — Din 10 pui de gaina s'au vëndutu dóue parechi; câti au mai remasu?

Câte bile suntu pe drotulu acést'a? Déca din aceste 10 bile voiu dá 5 intr'o parte, — câte remanu in partea ceéalalta?

Din 10 bătisióre luandu 5, câte mai remanu?

Cinci din diece remanu cinci.

Diece fora cinci suntu cinci.

Unu copilu avù se scrie liter'a r de 10 ori si o scrise de 5 ori; de câte ori mai are se o scrie? Din 10 oi, tôte a fetá, au fetatu deja 5; câte mai au se fete?

Facu pe tabla érași 10 liniutie, din cari stergu acumu 6; numerati, câte au mai remasu? Luati din 10 bătisióre 6! câte mai suntu?

Siese din diece remanu patru.

Diece fora siese suntu patru.

Intr' unu cosiu au fostu 10 litri de linte, din cari s'au luatu pe rându 6 litri; câtu face restulu? Pe unu locu au fostu 10 clai de grâu; carandu-se din ele 6, câte mai suntu de caratu?

Pe mésa stau 10 cuburi, din cari éca iéu 7; câte mai suntu?

Aici am 10 bătisióre; éca iéu din ele 7; câte au mai remasu?

Siepte din diece remanu trei.

Diece fora siepte suntu trei.

Intr'unu fóle suntu 10 chilogrami de branza, din cari s'au vendutu 7; catu face restulu? — Anulu scolaristicu e de 10 luni; espirandu 7, — câte mai suntu indereptu?

Numerati! Câte liniutie am facutu acumu pe tabla? Éca stergu érași 8; câte au mai remasu? Aici suntu 10 degete; indoindu 8, — câte mai stau in sus?

Optu din diece remanu doi.

Diece fora optu suntu doi.

Unu omu apromise, ca va aduce la cladírea scólei celei nóue 10 cara de piétra. „De optu mi-a ajutatú D-dieu“, díse elu intr'o dí; câte cara mai are se aduca? — Unu omu avù 10 stupi, 8 i bagà pe iérna, ceialalti i vendú; câti a vëndutu?

Aici suntu 10 bile; luandu din ele 9, — câte mai remanu?

Din 10 liniutie éca stergu 9; câte mai suntu?

Nóua din diece remane unulu.

Diece fora nóua face unulu.

Unu plugariu luà cu sene 10 litri de sementia, din cari semenà inse numai nóue; câti litri i-au remasu? — Din 10 clai de secara imblatindu-se 9, — câte au mai remasu?

Numerati pe mésa 10 bătisióre! Luati acumu din ele 10! Câte au mai remasu?

Diece din diece nu remane nimica.

Diece fora diece face nimica.

Tatalu aduse din gradina 10 mere, din cari dete 6 fiului seu celui mare, ér 4 fiului celui mai micu; câte i-au mai remasu? Cumu ai calculatu? — O copila seraca portá de vendutu 10 buchete seau strutiuri de flori; 5 i-le cumperà unu domnu, 4 o dómna si 1 o scolaritia de presentu pentru invetiatorés'a sa; câte buchete mai remasera copilei serace? Cumu ai calculatu?

Câtu mai remane, luandu din diece 5? 9? 2? 1? 7? 3? 6? 4? 8? Câtu suntu diece fora: 1? 9? 2? 8? 3? 7? 4? 6? 5? — Unu scolariu avea 10 pere, din cari dete unui conscolariu 3, altuia 2; câte si-a tienutu penru sêne? Cumu ai calculatu?

b) Diferinti'a.

Numerati dupa mine: |||

Numerati érași: |||

Câte liniutie suntu in rëndulu de ântâiu? Si in alu doile? Cu câtu e 10 mai multu (si mai mare) decâtu

9? Cu câtu e 9 mai puçinu (si mai micu) decâtu 10? Câtu face deosebirea între 10 si 9? Insemnatf-ve: in locu de deosebire vomu dŃce diferintia, di-fe-rin-ti'a. Cumu vomu dŃce in locu de deosebire? Carea e diferinti'a între 10 si 9?

Diferinti'a între 10 si 9 e 1.

Unu copilu a aflatu sub meru ieri demânétia 10 mere, asta-demânétia 9; cu câte mere a aflatu ieri mai multu decâtu astadi? Cu câte astadi mai puçinu decâtu ieri? — Unu scolariu si-a liniatu 2 feçie de scrisu, pe o façia de 10 rînduri, pe cealalta de 9 rînduri; câtu face diferinti'a? Esprima acést'a cu alte cuvinte!

|||||
|||||

Câte liniutie suntu in rîndulu de asupra? Câte in rîndulu de desubtu? Asemenati seau comparati 10 cu 8! Cu câtu e 10 mai multu decâtu 8? 8 mai puçivu decâtu 10? Esprima acést'a cu cuvêntulu „diferintia“!

Diferinti'a între 10 si 8 e 2.

O muiere a aflatu la ratie ieri 10 óua, astadi 8; cu câte óua a aflatu ieri mai multu decâtu astadi? Cu câte astadi mai puçinu decâtu ieri? — Unu copilu capetâ 10 alune si 8 nuci; cu câtu mai multe alune decâtu nuci? cu câtu mai puçine nuci decâtu alune?

|||||
|||||

Cu câtu e 10 mai multu decâtu 7? 7 mai puçinu decâtu 10? Câtu face diferinti'a?

Diferinti'a între 10 si 7 face 3.

Intr'unu locu suntu 10 clâi, intr'altulu 7; carea e diferinti'a? Comparéza 10 cu 7! — Unu omu tiene preste vér'a 10 cái, preste iérna 7; cu câti cái tiene elu vér'a mai multu decâtu iérn'a? iérn'a mai puçinu decâtu vér'a?

|||||
|||||

Comparati 10 cu 6! cu câtu e 10 mai multu decâtu 6? 6 mai puçinu decâtu 10? Carea e diferinti'a între 10 si 6?

Diferinti'a între 10 si 6 este 4.

Unu racu are 10 petióre, rudasc'a 6; carea e diferinti'a? — Unu omu are 10 capre si 6 oi; cu câtu are mai multe capre decâtu oi? cu câtu mai puçine oi decâtu capre?

|||||
|||||

Cu câtu e 10 mai multu decâtu 5? 5 mai puçinu decâtu 10? Carea e diferinti'a?

Diferinti'a între 10 si 5 este 5.

Din unu trunchiu s'au taiatu 10 scanduri, din altulu mai subtŃre 5; carea e diferinti'a? Esprima acést'a cu alte cuvinte! — In unu stratu suntu 10 pruni si 5 ceresi; cu câtu suntu mai multi pruni decâtu ceresi? cu câtu mai puçini ceresi decâtu pruni?

|||||
|||||

Comparéza 10 cu 4! Care e diferinti'a între ambi numerii?

Diferinti'a între 10 si 4 este 6.

Cumu poti esprima acést'a altmintrea?

Intr'unu fôle suntu 10 chilogrami de brânza, intru altulu numai 4; câtu face diferinti'a? — Unu scolariu e de 10 ani, frate-so de 4; cu câti ani e scolariulu mai betranu decâtu frate-so? cu câti frate-so mai tēneru decâtu scolariulu?

|||||
|||

Cu câtu e 10 mai multu decâtu 3? Cu câtu 3 mai puçinu decâtu 10? Câtu face diferinti'a între 10 si 3?

Diferinti'a între 10 si 7 face 3.

Intr'o gradina suntu 10 meri si 3 peri; cu câtu suntu mai multi meri decâtu peri? cu câtu mai puçini peri decâtu meri?

Unu scolariu si-a cumperatu de 10 cruceri tablitia si de 3 stiluri; cu câtu a datu pentru tablitia mai multu decâtu pe stiluri? pe stiluri mai puçinu decâtu pe tablitia.

|||||
||

Care e diferinti'a între 10 si 2?

Diferinti'a între 10 si 2 e 8.

„Anu a facutu viti'a acést'a 10 struguri, acumu numai 2“, dŃse unu tata catra fiu-so. Cu câtu anu mai multu decâtu acumu? cu câtu acumu mai puçinu decâtu anu? Unu omu avea odata 10 servitori, acumu are numai 2; care e diferinti'a?

|||||
|

Cu câtu e 10 mai multu decâtu 1? Cu câtu e 1 mai puçinu decâtu 10? Carea e diferinti'a între 10 si 1?

Diferinti'a între 10 si 1 e 9.

Intr'o scóla au lipsitu Luni 10 scolari, Marti numai unulu; care e diferinti'a? — Unu meru teneru avea ieri inca 10 mere, astadi are numai 1; câte mere au cadiutu de ieri pana astadi? Carea e diferinti'a între 10 si 1? 10 si 9? 10 si 7? 10 si 2? 10 si 8? 10 si 5? 10 si 4? 10 si 6? 10 si 3? 10 si 10? Io-mi cugetu unu numeru, acel'a face diferinti'a între 10 si 3; care e numerulu acel'a?

Cu cifre:

10 — 1 = 9
10 — 2 = 8
10 — 3 = 7
10 — 4 = 6
10 — 5 = 5
10 — 6 = 4
10 — 7 = 3
10 — 8 = 2
10 — 9 = 1
10 — 10 = 0

(Va urmâ).

Proiectu de regulamentu

pentru scólele poporale si normale gr. or. din archidieceasa (elaboratu in urm'a conclusului sinodului archidieceasanu din 16 Aprile 1875. Nr. 55).

Capu 15.

Planulu de invetiamentu

in privinti'a obiectelor indicatè in capitlulu precedentu.

(Urmare.)

Anulu II.

a) *Ecsercitia intuitiva.*

Cerculu 1. Scóla. —

I. Intuitiune reala.

1. Numirea corecta si dupa ordine a obiectelor din scóla si de prin pregiurulu scólei in forme nedeterminate si determinate.

2. Intrebuintiarea acelor obiecte.

3. Descrierea lor dupa materia, forma, marime, colóre si dupa partile constitutive, intrebuintiarea acestor parti.

4. Asemnarea si deosebirea.

II. Intuitiune morala.

1. Scolari, conscolari, invetiatoriu.

2. Portarea unui bunu scolaru in scóla, acasa si in biserica.

Cerculu 2. Cas'a pagintiésca.

I. Intuitiune reala.

Esteriorulu unei case:

1. Numirea corecta si dupa ordine a partilor esterne ale casei, in forma nedeterminata si determinata.

2. Descrierea partilor esterióre ale casei dupa materia, forma, marime; partile constitutive si intrebuintiarea lor.

Interiorulu unei case:

1. Numirea corecta si dupa ordine a partilor principale din interiorulu casei: ambitu, celariu, trepte, camere, incaperi, cuina etc., asemenea se voru numi si obiectele dintr'inese. La numirea acestor'a se va observá ordinea dela mai simplu la mai complicatu, dela mai micu si mai usioru la mai mare si mai greu, dela ce este mai necesariu la mai puçinu necesariu, dela mobile folositóre la articuli de lusu etc.

2. Descrierea lor dupa materia, forma, marime, colóre, positura si intrebuintiare.

Alte cladiri economice (siura, siopru, grasdu etc.):

1. Partile din launtru si de dinafara ale acestor cladiri; descrierea lor dupa materia, forma, marime si dupa partile constitutive. Intrebuintiarea lor.

Diferitele unelte economice:

1. Numirea si intrebuintiarea lor. Asemnarea si deosebirea.

II. Intuitiune morala.

Locuitorii casei, familia, servitori.

1. Tata, mama, adeca parinti. Ocupatiunile parintiloru si misiunea lor façia de copii, carora le procura: locuintia, nutrementu, imbracaminte, educatiune, carti etc.

Detorintiele copiiloru catra parinti: iubire, supunere, ascultare.

2. Frati, sorori, adeca fratni.

Detorintiele fratnilor in sine.

3. Servitori, servitóre; chiamarea servitorilor; detorintiele catra servitori.

Cerculu 3. Corpulu omenescu.

I. Intuitiune reala.

Partile principale ale corpulu omenescu.

1. Numirea corecta a principalelor parti, ce constituiescu trupulu omului in forma nedeterminata si determinata.

2. Descrierea partilor principale ale corpulu omenescu, si functiunile lor. — Numirea partilor din partile principale.

3. Cele cinci sensuri ale omului.

4. Trebuintiele corpulu omenescu: locuintia, nutrementu, imbracaminte, aeru, somnu, miscare etc.

II. Intuitiune morala.

Regule sanitare seu de higiena: curatienia, cumpetu, activitate, barbatia, sculare de demânétia etc.

Cerculu 4. Natur'a (animalele si plantele).

I. Intuitiune reala.

Animale.

1. Numirea corecta a celor mai insemnate animale domestice, selbatice si de apa.

2. Descrierea acestor animale cu privire la partile constitutive ale corpului, cu privire la forma, marime si colóre, la modulu de vietuire si la folosulu lor. Asemnarea si deosebirea.

Plante.

1. Gradin'a. Numirea corecta a obiectelor din gradina in forma nedeterminata si determinata.

2. Numirea corecta a unor plante din gradina, descrierea lor cu privire la partile principale: radecina, trunchiu, coróna. Folosulu. Asemnarea si deosebirea.

3. Campulu si padurea. Numirea unor plante mai cunoscute de pre campu si din padure. Descrierea. Intrebuintiarea.

II. Intuitiune morala.

1. Se nu maltratamu animalele.

2. Se nu stricamu nimicu in gradina, pre campu si in padure.

Cerculu 5. Loculu nascerei (satulu seu orasiulu).

1. Casele. Numirea corecta a celor mai insemnate edificia din loculu natalu.

2. Descrierea edificialor mai insemnate, precumu biserica, scóla etc. dupa materia, forma, marime, positiune. Folosulu lor. Asemnarea si deosebirea. —

3. Stradele si piatile (tergurile), numirea si descrierea lor, mai alesu dupa positiune si marime.

II. Intuitiune morala.

1. Locuitorii satului seu ai orasiului in societate.

2. Detorintiele lor reciproce.

3. Portarea frumósã in biserica, in scóla si pre afara.

b) *Cetirea si scrierea.*

La inceputulu acestui anu se face o repetire exacta si cu deameruntulu asupr'a celoru petrecute din scrip-tolegia. In urm'a acestei repetiri cetirea si scrierea se voru tracta apoi ca obiecte de sene statatorie, in ore deosebite.

1. *Cetirea.* In anulu acest'a, pre langa cetirea mecanica, elevii se voru familiarisa si cu cetirea logica, dupa catu o va permite gradulu loru de desvoltare in-telectuala.

La cetirea mecanica se se porte de grige, ca ea se fia fluenta si cu pronuntiatiune corecta, observandu-se interpunctiunea si adeverat'a accentuare. Invetiatiurulu la cetirea mecanica ca si la cea logica va ceti insusi mai intai bucat'a alea pentru elevi.

La cetirea logica se va porta de grige, ca elevii se intielega cele cetite, familiarisindu-se si cu intielesulu cuvintelor mai grele, atatu in prosa, catu si in versiuri. Spre deprinderea si fortificarea memoriei li se va da eleviloru se invetie de rostu bucati mai mici in versiuri seau in prosa, totu-deun'a de cuprinsu moralu.

2. *Scrierea.* Scrierea se va urma ca si in anulu precedentu, mai antai pre tablitie, apoi pre hartia, dara in modu mai ingrigitu, cu privire la caligrafia.

Invetiatiurulu si in anulu acest'a va lua alfabetulu, mai antai celu micu, apoi celu mare, observandu afinitatea literiloru. Va scrie cuvinte singuratice si propusetiuni in modu caligraficu. In acesti doi ani se recomenda cu totu deadinsulu metodu scrierei dupa tactu.

c) *Deprinderi gramaticale, ortografice si stilistice.*

Dupa ce voru fi castigatu elevii ore-si care desterritate in vorbire, cetire si scriere, si dupa ce voru fi inceputu a intielege ceea ce cetescu; invetiatiurulu i va familiarisa cu notiuni mai usiore din gramatica, precum suntu cele urmatore: propusetiunea simpla. — Subiectu, predicatu. — Singularu, pluralu. — Substantivu, adiectivu si verbu in genere.

La scrierea propusetiuniloru, fia dictate de invetiatiurulu, fia formate de elevi, se voru observa si deprinde unele regule mai usiore de ortografia si de stilu.

Anulu III.

a) *Esercitie intuitive.*

Cerculu 1. Scol'a.

Repetirea celoru cuprinse in acestu cercu din anulu precedentu, cu acelu adausu, ca materialulu pertractatu se se mai largesca si se se preçiseze mai bine.

Cerculu 2. Cas'a parintiesca.

Asemenea se va purcede si la acestu cercu.

Cerculu 3. Corpulu omenescu.

Repetirea celoru din anulu precedentu cuprinse in acestu cercu, cu acelu adausu inse, ca se se descrie acumu si partile partiloru principale, in modu catu se pote mai chiaru si mai precisu.

Cerculu 4. Natur'a.

Animalele si plantele. Descrierea si clasearea loru, dupa cartea de lectura. Se se insiste cu deosebire asupr'a

modulu de reproductiune, vietuire si intretinere alu feliuriteloru animale si plante folositorie.

Notiuni generale despre minerale.

Cerculu 5. Satulu seau orasiulu.

Repetirea celoru din anulu precedentu. Catra acelea se mai adauge: orientarea dupa cele 4 puncte cardinale. — Descrierea stradeloru din comuna; positiunea loru intre sine si directiunea. — Edilitatea publica(?); regularea stradeloru, a terasamentelor. Obiectele cele mai importante si mai interesante de pre strade si din piaçele publice. — Icon'a satulu seau a orasiulu traseta in puncte topografice generale pre tabela. Astfelu de icone trebuie se se fi facutu si despre scola, biserica, cas'a parintiesca etc. Impregiurimea satulu seau hotarulu, din tote punctele de vedere. — Satele vecine si tienutulu intregu. — Locuitorii tienutulu; deosebitele loru ocupatiuni; descrierea acestoru ocupatiuni.

b) *Cetirea si scrierea.*

1. *Cetirea.* In anulu acest'a cetirea se va urma ca si in anulu precedentu, adeca cea mecanica paralelu cu cea logica, observandu-se mai alesu interpunctiunea si drept'a accentuare. Invetiatiurulu va deprinde pre elevi a reproduce cu propriele loru cuvinte intregulu cuprinsu logicu alu unei bucati de cetire. Memorisarea unoru posesiore si istoriore morale.

2. *Scrierea.* Repetirea celoru din anulu trecutulu, adeca: alfabetulu micu si mare in modu mai caligraficu. Deprinderi libere in scrierea unoru propusetiuni (sentintie, maccime), in copierea unoru istoriore mai scurte din cartea de lectura.

c) *Deprinderi gramaticale, ortografice si stilistice.*

Propusetiunea simpla; partile constitutive: subiectulu si predicatululu. — Cunoscerea substantiveloru dupa genu si numeru; declinarea substantiveloru. Notiuni despre adiectivu, ca atributivu si predicativu. Declinarea adiectivulu.

Pronumele. Cunoscerea mai aprofundata a pronumelu personalu, era a celoru-lalte pronume numai in generalu. Declinarea pronumelu personalu.

Verbulu. Cunoscerea verbulu si conjugarea lui in tempurile principale. Verbele ausiliare si conjugarea loru.

In legatura cu aceste deprinderi gramaticale se voru aduce si deprinderile ortografice si stilistice. Elevii se fia tienuti a copia exactu si cu grige cele ce au decopiatu pre tabela seau pre tablitie. Ei voru raspunde in scrisu la unele intrebari simple; voru decopia frumosu din memoria unele bucati invetiate de rostu. Se voru deprinde a introduce mici modificari in tempurile verbulu, in persone si alte reporturi gramaticale; se imiteze mici descrieri si istorisiri din cartea de cetire. In fine sa fia pusi in positiune de a pote reproduce in scrisu totu ce-au invetiatu cu stricta observare a ortografiei. Deprinderi stilistice la finea fia-carui cercu de intuitiune.

(Va urma).

Starea „Fondului pentru infientiarea unei scóle romane de fetitie in Clusiu“.

Dela ultimulu ratiociniu despre starea fondului nostru, publicatu in nr. 20 din Martiu 1875 alu „Federatiunei“, pana in presentu avemu se comunicámu publicului imbucuratoriulu faptu, cá statutele fondului cestiunatu, alaturate aice spre publicare, in fine se aprobara decatra reg. ministeriu de interne cu nr. 57001 din 22. Novembre 1875. In consecinti'a acesteia adunarea generala conchiamata, cumu se sci, pre 1/13 Ianuariu 1876, constituí definitivu comitetulu fondului, reelegundu de presedente pre d. Alesandru Lazaru, de notariu pre d. Dr. Greg. Silasi, de cassariu pre d. Laz. Baldi, de membri pre dd. Lad. Vaida, Gabr. Popu, Bas. Rosiescu, Leont. Popu, Ioane Petranu; la care numeru vine a se adauge unu membru tramitiendu din gremiulu junimei rom. universitarie de aice, carea in chipu de recunoscintia pentru ideea si initiativ'a salutarii intreprinderi fu din partea betraniloru invitata a participá estu-modu la aministrarea ulterioare a fondului.

Totu cu ocasiunea memoratei adunari generale se ecsaminá si ratiociniulu casariului, carele aflandu-se in ordine, d-lui casariu Lazaru Baldi i-se dede absolutoriu pre tempulu trecut. Ratiociniulu arata, ca pre candu in Februaru a. tr. fondulu avea cu totulu 1080 fl. (una miia optudieci de fl.) 19 cr. v. a., acelasiu in presentu posiede, dupa subtragerea speseloru de 2 fl. 20 cr. pre intregu a. tr. 1362 fl. (una miia trei cente siesedieci si doi fl.) 33 cr. v. a. Anume una actie de ale „Albinei“ 100 fl., dóue actie de ale „Transilv.“ solvite câte cu 70 fl., la olalta 140 fl., una actie de ale „Gradinei de copii“ din Clusiu 50 fl., una obligatiune de desarcinarea pamentulu Transilv. 50 fl., in patru contracte 701 fl. 90 cr. dati imprumutu prelanga intabulare, in cas'a de pastrare de aice 174 fl. 3 cr., la casariu 40 cr., una obligatiune de statu (promisa de prea rev. d. protopopu alu Clusiului Gabriele Popu) 100 fl., dóue obligatiuni private 46 fl. Asiadara resulta unu crescamentu de 282 fl. 14 cr., cu care fondulu se marí in anulu espiratu.

Crescamentulu provine parte din interese dupa capitalu, parte din trei donatiuni marinimóse: un'a facuta de reverendisimulu d. canonicu metrop. Constantinu Papfalvi, carele binevoí a ne tramite 15 fl. in favórea intreprinderi; alt'a de „Asociat. rom. transilv.“, cursa din sum'a de 100 fl. votata pre séma-ne de cátra adunarea gen. din Reginu ne licuidá prim'a rata semestrale in 50 fl.; a trei-a de d. advocatu in Clusiu Ioane Petranu, carele in prea cunoscutulu seu zelu adevratu romanescu indata dupa aprobarea statuteloru grabí a intrá in sírulu membriloru fundatori ai scólei nóstre proiectate, depunendu sum'a de 100 fl. in preamentitele: una actie de ale „Gradinei de copii“ valoratória 50 fl.

si una obligatiune de desarcinarea pamentulu transilv. éra si 50 fl.

Comitetulu aducundu aceste la cunoscinti'a publicului nostru, 'si implinesce un'a din cele mai placute detorintie, rostindu laudatíloru binefacutori marinimosi cea mai cordiala si mai fierbinte a sa multiamita. Faca ceriulu, cá profumulu sacrificiului loru se se respandésca pre unde numai respira unu Romanu aerulu celu liberu si santu alu lui D-dieu; cá sacrificiulu loru se stremure pre dieci, sute si miie la asemeni sacrificie bineprimite inaintea lui D-dieu si a ómeniloru! Faca ceriulu, cá acést'a progresare, desí incetinela, déra sigura a fondului nostru se ne insufle tuturoru incredere in fortiele nóstre proprie, cari prelanga perseverantia barbatésca in urma ne voru duce de siguru la victori'a causei sante si juste natiunale romane, numai unirea si bunaintielegerea d'intre noi se nu ne lipsésca!

Din siedinti'a comitetului „Fondului pentru infientiarea unei scóle romane de fetitie in Clusiu“, tienuta in 2 Aprile 1876.

Alesandru Lazaru, Dr. Gregoriu Silasi, Lazaru Baldi,
presedinte. notariu. casariu.

(Statutele voru urmá).

Varietati.

(Flóre de socu). Scimu cu totii, ca copii patimescu iérn'a din caus'a recei fórte multu de tuse. Câte odata invetiatoriulu abiá 'si ande vorb'a de tusítulu scolariloru. Déca tusea provine din recéla, seau adeca din aprinderea berigatei in urma unei receli, vindecarea ei urméza de sene, avéndu numai pacientulu a fi liniscitu, a pazí o dieta usióra, carea nu irita, si a petrece in o casa cu aeru fórte curatu, de o temperatura de 15—16 ° R.

E bine inse a spriginí procesulu insanetosiarei, ceea ce se póte face prin beuturi calde si cleióse. Spre acestu scopu se recomenda unu midílocu bunu si simplu, carele se afla pretotindenea, adeca teea de flori de socu, seau ap'a, in carea s'au fiertu flori de socu si carea se bé câtu se póte de fierbinte, cu sacharu seau miere de stupi, fiendu ca flórea de socu este amara. O mana de flori fierte in c. 4 decilitri de apa ajungu de odata.

La scól'a din Nasaudu invetiatorii provóca pre scolaru a aduná flori de socu, le intindu pe ație si le punu in podulu scólei pentru folosulu scolariloru in casuri de lipsa. Amintimu acést'a, fiendu ca chiar acumu inflorescu socii.

Asemene servitia face si ap'a, in carea s'au fiertu grauntia de cucurudiu.

Asudarea produsa prin beutura calda subtrage caldura dela partíle aprinse si o conduce in pielea esterna a corpului, ér materiile cleióse servescu spre ungerea partíloru inflamate.